

Koskevatko journalistin ohjeet nettilehtiä?

Perinteiset tiedotusvälineet ovat innostuneet verkkomahdollisuuksista ja kehittäneet uusia journalistisia lajityyppejä. Joidenkin tv-ohjelmien, esimerkiksi FST:n Gogon jälkeen katsojat ja toimittajat keskustelevat verkossa reaaliaikaisesti, ja lukijat voivat lähettää sanomalehtiin sähköpostilla mielipiteitään. Ovatko nämä uudet online-lajityypit samaa julkista tilaa kuin perinteisetkin välineet? Kyllä. Jos tiedotusväline on allekirjoittanut Julkisen Sanan Neuvoston perustamiskirjan, siltä vaaditaan hyvää journalistista tapaa, julkaisipa se aineistoaan missä muodossa tahansa. Juridisesti tilanne on kuitenkin toinen: painovapauslaki ja radiovastuulaki eivät vielä tunne verkkomediaa.

Ilta-Sanomat kysyy päivittäin verkossa lukijoidensa mielipidettä eri aiheista. Se pyytää ottamaan kantaa esimerkiksi pakolaispolitiikkaan: Pitäisikö Suomen tarjota turvapaikkoja Turkin maanjäristyksessä kodittomiksi jääneille? (24.8.99) Pitäisikö pakolaiset palauttaa kotimaahan odottamaan turvapaikkapäätöstä? (9.7.99) Onko oikein, että Suomi vaatii viisumin Slovakian kansalaisilta? (7.7.99) Nettikyselyyn voi vastata kyllä tai ei sekä kirjoittaa perään kommenttinsa nimimerkillä.

Pakolaispolitiikkaa käsitteleviin kysymyksiin lähetettyjä mielipiteitä on julkaistu yli 70 kysymystä kohden. Vaikka kaikkia lähetettyjä kommentteja ei ehditä lukea, eikä kaikkea hyväksytä julkaistavaksi, jälki jää huolimattomaksi. Mielipiteissä vilisee kielioppivirheitä, lyöntivirheitä ja karkeaa kieltä varsinkin turvapaikanhakijoista ja pakolaisista. Niissä arvostellaan erilaisia ryhmiä nimeltä: puhutaan esimerkiksi "manneista" ja "somalaisista". Epäilen, että kaikkea verkkomateriaalia ei käytettäisi painetussa lehdessä. Vai miltä kuulostaisi seuraava sitaatti mielipidesivulla: "Ehdotan, että kaikki ulkomaalaiset vietäisiin maanalaiseen kaasukammioon ja tapettaisiin kaasulla siellä ja jätettäisiin sinne! I hate foreigners" (IS nettikysely 24.8.99).

Journalistin päätoimittajan Timo Vuortaman mukaan journalistin ohjeet sallivat mielipidekirjoituksissa krouvimpaa kieltä kuin muussa aineistossa. "Mutta toimituksilla on vastuu niistäkin. Tietyt rajat on." Yksilön suojaa käsittelevä pykälä 23 vaatii, että ihmisarvoa ja kunniaa on suojattava. Ihonväriä, kansallisuutta, syntyperää, vakaumusta, sukupuolta tai muuta ominaisuutta ei pidä tuoda esiin halventavasti. Käytännössä Julkisen Sanan Neuvosto on salli-

nut rajuakin arvostelua yleisönosastossa, jos kirjoitus on julkaistu nimellä, ja jos lehti on julkaissut myös vastakkaisia mielipiteitä.

Toimitus on Ilta-Sanomissa pohjennut molempia online-palstojaan, nettikyselyä ja lukijan ääntä, useaan kertaan. Toimituspäällikkö Kari Ylänteen ja verkkopalvelun uutispäällikkö Simo-Pekka Reponen mukaan jälki ei ole niin harkitsemattoman kovaa kuin väitän. Reponen huomauttaa, että lajityypin ideaan kuuluu spontaani ja keskustelevalle kieli. "Kieli on rajumpaa, koska lukijat kirjoittavat heti, mitä mieleen tulee, eivätkä haudo ajatuksiaan kolme päivää ennen kirjoittamista. Väline sallii keskustelevan sävyn." Reponen lisää, että verkossa julkaistaan laajempi skaala mielipiteitä, koska niitä on enemmän kuin perinteisessä yleisönosastossa.

Ilta-Sanomissa kaikki online-materiaali kulkee toimittajan kautta. "Jos tiedetään, että kysymys herättää intohimoja, toimittamiseen pyritään keskittymään erityisen tarkkaan. Poistonäppäintä käytettiin esimerkiksi pakolaispolitiikan kohdalla poikkeuksellisen paljon", Simo-Pekka Reponen sanoo. Kari Ylänteen huomauttaa, että nettikyselyn idea on ensisijaisesti viihdyttää. "Vastaukset ovat enemmän kiinnostavia kuin tärkeitä."

Jos verkossa kuitenkin ääripäidenkin äänet kuuluvat, on vaarana, että kova pakolaisvastainen mielipide ymmärretään oikeutetuksi. Ilta-Sanomien tapauksessa julkaisukynnyksen ylittäminen on verrattain arvokasta.

Nettikyselystä saattaa lisäksi tulla "yleinen mielipide", jonka perusteella toimitus varoo ärsyttämästä kuluttajiaan. Esimerkiksi lokakuuisessa lööpissä (Ilta-Sanomien 25.10.99) online-mielipiteet esitettiin koko Suomen kantana. "IS:n nettikysely: SUOMI RAIVOSTUI Ferrari-päätöksestä."

ILTA-SANOMAT lauantaina 7. elokuuta 1999 PIIKVALIKKO

09.07.1999 | 954 kävijää

PÄIVÄN NETTIKYSelyn ARKISTO

EDellinen KYSELY ARKISTOON SEURAAVA KYSELY

Pitäisikö pakolaiset palauttaa kotimaahan odottamaan turvapaikka-päätöstä?

Sisäministeri Kari Häkämies käännättäisi perusteettomat turvapaikanhakijat heti takaisin. Hän aikoo viedä asiaa koskevan lakiesityksen ministerivaliokuntaan. Esitys tarkoittaisi sitä, että ulkomaalaisviraston kielteinen päätös olisi heti täytäntöönpanokelpoinen ja siitä valittaja joutuisi kotimaahansa odottamaan päätöstä. Oisiko tämä mielestäsi oikea tapa selvittää pakolaisongelma?

78% 22%

Ongelmia äänestämässä? Herjaako korke, että olet jo äänestänyt? Varmista, että sitaimesi hyväksyy cookieen. Jos ei hyväksy, muuta ominaisuuksia. Muussa tapauksessa ei voi äänestää. Täällä on demokatia :)

Katso täältä edellisen nettikyselyn tulokset

ILTA-SANOMAT ON-LINE 7. 8. 1999

Karina Horsti

YTM, tutkija, Tampereen yliopisto

Skinien hyökkäys somalitappeluksi

Suomen Tietotoimisto kertoi 7.10.1999, että "Somalitappelu tuli kalliiksi – veronmaksajille". Juttu jatkuu: "Somalitappelu Helsingin Kontulan urheilukentällä". Jutun muu huomio keskittyy siihen, että oikeudenkäynnit ovat kalliita.

Tulin kiinnittäneeksi otsikointiin huomiota aluksi vain somali-sanan takia. Juttuun tarkemmin perehtyessäni ihmetykseni kasvoi. Tarina nimittäin oli oikeastaan tällainen: Toukokuussa 1997 Kontulan urheilukentällä joukko miehiä, yhteensä 40-50, hyökkäsi jalkapalloa pelanneiden miesten kimppuun. Jalkapalloilijat olivat etniseltä alkuperältään somalialaisia. Hyökkääjiä on monessa yhteydessä luonnehdittu skineiksi. Lokakuussa 1999 Helsingin hovioikeus piti voimassa käräjäoikeuden päätökset, joilla hyökkääjille langetettiin sakkoja ja alle vuoden mittaisia ehdollisia vankeusrangaistuksia. Valtio maksoi hyökkääjien oikeudenkäynti- ja asiamieskulut. Asianajopalkkioita maksettiin jo käräjäoikeudessa yli 700 000 markkaa.

Jutun sisällön perusteella oikeampi otsikko olisikin ollut ehkä: "Skinien isku kävi veronmaksajille kalliiksi". Olisiko se sitten ollut liian leimaavaa? Skiniaatehan on hyvin moni-ilmeinen ja ulkonäön tai ulkoisten tunnusmerkkien perusteella kaikkien niputtaminen on muutenkin tuomittavaa.

STT:n ongelmana on, että sen virheet ja epäonnistumiset leviävät. Esimerkiksi Aamulehti (8.10.1999) otsikoi: "Somalitappelu maksoi yli miljoonan". Helsingin Sanomien kahden palstan uutinen on peräti neljällä rivillä: "Hovioikeus ei muuttanut skinien tuomioita somalien kimppuun hyökkäämisestä". Helsingin Sanomienkin jutun alku on ongelmallinen: "Helsingin hovioikeus pysytti tuomion ennallaan somalien ja skinien välisestä Kontulan joukkotappelusta". Seuraavassa kappaleessa kuitenkin todetaan "somalien kimppuun hyökänneet skinit tuomittiin". Kahden ryhmän välinen tappelu ja toisen ryhmän hyökkääminen toisen kimppuun eivät kai ole ihan sama asia?

Suomen Tietotoimiston oikeushallinnon asioita seuraava toimittaja Jukka T. Virtanen oli jutussaan ilmeisen oikeutetun hämmästynyt hyökkäyksen kuluista veronmaksajille. Jutun kierto hovioikeudessa lisäsi vielä veronmaksajien kuluja. Jutun muu sisältö lisää otsikon ja kärjen aiheuttamaa ihmetystä.

"Oliko otsikko jutussa itsesi tekemä otsikko ja kärki, Jukka T. Virtanen?"

”Kyllä oli ja nyt voi sanoa, että kyse on kiireessä tulleesta erittäin huonosta muotoilusta. Asiasta on myös keskusteltu toimituksellisen johdon kanssa. Virheen myöntäessäni haluan kuitenkin sanoa, että muotoilu on mennyt myös toimitussihteeriportaan läpi. Itse en voi lähettää jakeluun juttuja. – Tavalliseen tapaan jutussa oli kiire, enkä heti yhdistänyt tuomiota televisiossakin näytettyyn kahakkaan.”

Virtasen selitys huonolle ilmaisulle on toimittajalle aina tuttu kiire. Vaikka kiireessä saattaakin syntyä puhtaita virheitä, kiireessä saatetaan myös lipsauttaa esiin kulttuurisia tai henkilökohtaisia käsityksiä.

Olli Ylönen

Toimittaja ja journalismin tuntiopettaja, Tampereen yliopisto